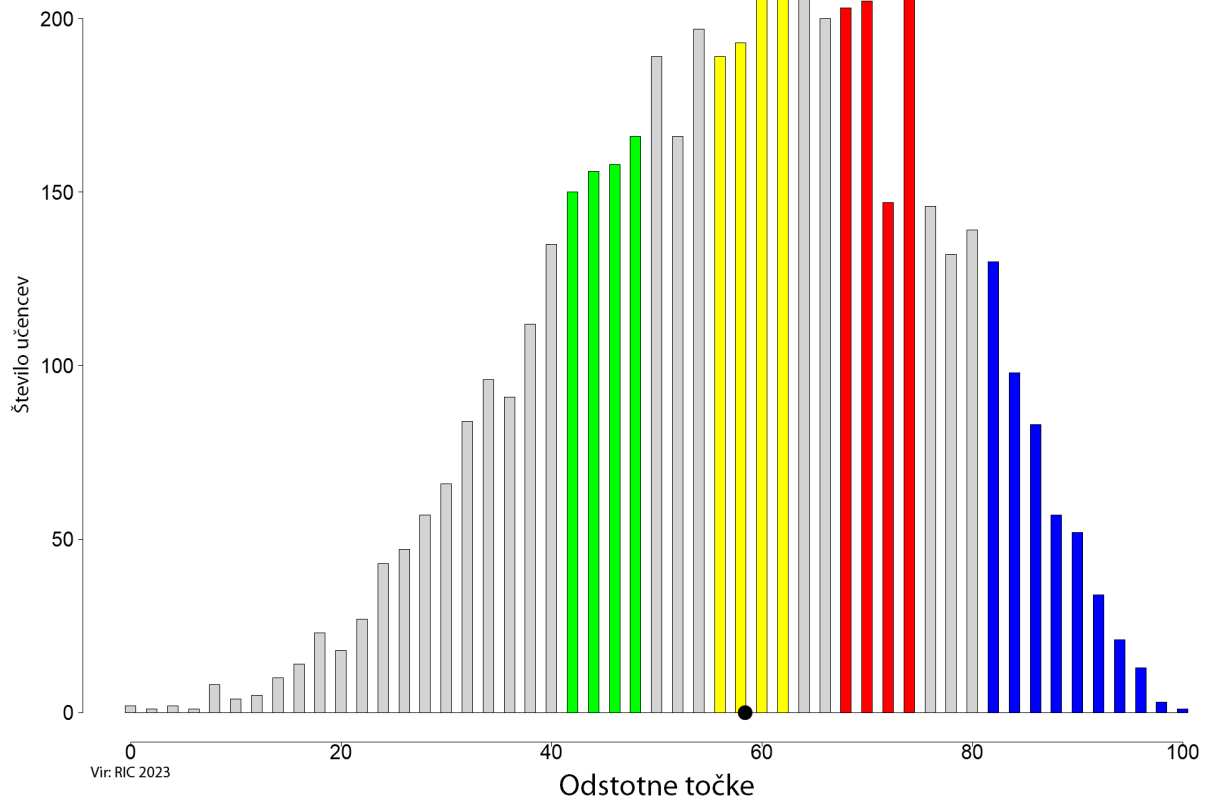

Predmetna komisija za domovinsko in državljansko kulturo in etiko
Opisi dosežkov učencev 9. razreda na nacionalnem preverjanju znanja

Porazdelitev točk pri predmetu DOM. IN DRŽ. KULTURA IN ETIKA (NPZ, 9. razred, 2023, N = 4910)

Slika: Porazdelitev točk pri domovinski in državljanski kulturi in etiki, 9. razred

ZELENO OBMOČJE

Naloge: 1.a, 1.b, 2.a, 3.b, 3.c, 4.a, 4.b, 5.b, 7.b, 9.a, 10.1, 10.2, 13.c, 14.a, 17.b, 17.c

Učenci (učni cilj – vsebina naloge):

- se seznanijo s pojmom etika oziroma etična načela in vrednote – prepoznajo opisano ravnanje kot etično (**naloga 1.a**) in znajo navesti eno od vrednot, ki jih v opisanem primeru izkazujejo učenci (**naloga 1.b**);
- razlikujejo med osnovnimi vrstami pravil (dogovorjena pravila v oddelčni skupnosti, pravila, zapisana v pravilnikih šole, državni zakoni) – znajo navesti eno od pravil, zapisano v šolskem redu (**naloga 2.a**);
- v medijskih sporočilih in v vsakdanjem življenju spoznajo stereotipe in predsodke ter razvijajo kritičen odnos do njih – znajo navesti negativno čustvo, ki bi ga v opisanem primeru lahko izkazovalo dekle ob stereotipnem ravnanju vrstnikov (**naloga 3.b**);
- spoznavajo pomen strpnosti in medsebojnega spoštovanja za kulturo sobivanja – načrtujejo dejanje, s katerim izkažejo solidarnost z dekletom, izpostavljenim stereotipnemu ravnanju vrstnikov (**naloga 3.c**);
- pridobijo osnovna spoznanja o nastanku Republike Slovenije – med danimi možnostmi prepoznajo *Temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije* kot dokument, ki ga je 25. junija 1991 sprejela skupščina Republike Slovenije (**naloga 4.a**);
- razumejo pomen simbolov in praznikov države Slovenije – znajo pojasniti, da lik gore na grbu Republike Slovenije predstavlja najvišji vrh Slovenije oziroma Triglav (**naloga 4.b**);
- razvijajo stališča in vrednostno usmeritev v zvezi s socialnimi pravicami – načrtujejo aktivnost, s katero bi pomagali brezdomcem (**naloga 5.b**);
- razvijajo sposobnost za etični premislek in razumejo vrednostno usmeritev, na kateri temeljijo človekove pravice – iz opisa razberejo, za katero človekovo pravico se zavzema aktivistka (**naloga 7.b**);
- usvojijo temeljne pojme in spoznajo pojmovne razlike (verstvo, verska skupnost, verovanje, Cerkev) – med danimi možnostmi prepoznajo eno od značilnosti verske skupnosti (**naloga 9.a**);
- prepoznajo naloge, ki jih opravljajo posamezne veje oblasti, in razmerja med njimi – presodijo o pravilnosti trditvev o pristojnostih in nalogah predsednice Republike Slovenije (**nalogi 10.1 in 10.2**);
- razumejo, kako pomembno vlogo imajo mediji v sodobnih družbah – načrtujejo aktivnost, s katero v vlogi ravnatelja pripomorejo k večji ozaveščenosti učencev o spletnem nasilju (**naloga 13.c**);
- spoznajo pomen podjetij za razvoj družbe – prepoznajo Narodno in univerzitetno knjižnico (NUK) kot javno lastnino (**naloga 14.a**);
- na primerih spoznajo vpliv članstva Slovenije v EU na vsakdanje življenje – med danimi osebnimi dokumenti prepoznajo osebno izkaznico kot dokument, s katerim lahko slovenski državljani potujejo v države schengenskega območja (**naloga 17.b**);
- spoznajo osnovna etična, politična, kulturna in ekonomska načela in ideje, na katerih temelji EU – med danimi državami prepoznajo Hrvaško kot članico Evropske unije, ki je zadnja vstopila v evrsko območje (**naloga 17.c**).

Odgovore na naloge zelenega območja so učenci iskali v besedilih in na sliki, v šolskem okolju in deloma na drugih predmetnih področjih. Učenci znajo in razumejo nekatera temeljna dejstva z različnih vsebinskih področij in načrtujejo aktivnosti, ki jih poznajo iz domačega in šolskega okolja. V odgovorih so prevladovali enobesedni odgovori in preproste besedne zveze ali pa so učenci izbrali odgovor med več danimi možnostmi.

Zgled: **14.a**

RUMENO OBMOČJE

Naloge: 1.c, 2.c, 7.c, 12.a, 16.1, 18.a, 19.a

Učenci (učni cilj – vsebina naloge):

- dobijo vpogled v zgradbo in delovanje skupnosti; spoznajo sile, ki delujejo v njej – sklepajo o pozitivnih učinkih vključevanja otroka tujca v šolsko okolje za vključevanje njegove družine v lokalno okolje (**naloga 1.c**);
- razlikujejo med osnovnimi vrstami pravil (dogovorjena pravila v oddelčni skupnosti, pravila, zapisana v pravilnikih šole, državni zakoni) – razumejo razliko med pravili in dogovori (**naloga 2.c**);
- razvijajo sposobnost za etični premislek in razumejo vrednostno usmeritev, na kateri temeljijo človekove pravice – na podlagi besedila sklepajo o pomenu podeljevanja nagrad zagovornikom človekovih pravic (**naloga 7.c**);
- spoznavajo, kako pomembno je za državljansko skupnost, da so njeni člani aktivni – med danimi možnostmi prepoznajo Civilno zaščito kot posebne enote Republike Slovenije, ki se aktivirajo ob naravnih nesrečah (**naloga 12.a**);
- na primerih spoznajo vpliv članstva Slovenije v EU na vsakdanje življenje – pojasnijo, kako projekti izmenjave v programih Erasmus+ pripomorejo h krepitvi evropske identitete med učenci (**naloga 16.1**);
- spoznajo odločanja v EU; njene glavne ustanove; na primerih se seznanijo z dejavnostjo slovenskih predstavnikov v organih EU – med navedenimi evropskimi mesti prepoznajo Bruselj kot mesto, kjer je največ institucij Evropske unije (**naloga 18.a**);
- spoznavajo aktivnosti in gibanja za rešitev vprašanj (npr. pomoč ljudem, prizadetim v vojnah ali nesrečah, tehnološke rešitve, organizacije, kot je Greenpeace itd.) – v besedilu prepoznajo globalni problem, ki ga rešuje ena od okoljevarstvenih organizacij (**naloga 19.a**).

Učenci pri reševanju nalog rumenega območja izkazujejo znanje in razumevanje temeljnih pojmov in procesov na področjih človekovih pravic, Evropske unije ter vprašanj sodobnega sveta. V odgovorih prepoznamo sintezo učnih vsebin in izkušenj iz šolskega okolja. Z izjemo dveh nalog so učenci tvorili odgovore samostojno, v obliki kratkega odgovora, prevladujoče ob pomoči besedila in slike.

Zgled: 16.1

RDEČE OBMOČJE

Naloge: 2.b, 3.a, 8.a, 8.b, 8.c, 9.b, 9.c, 11.c, 12.b, 13.a, 13.b, 17.a, 19.b

Učenci (učni cilj – vsebina naloge):

- razumejo, kakšno vlogo imajo pravila v skupnosti – utemeljijo, zakaj je pomembno, da učenci sooblikujejo šolska pravila (**naloga 2.b**);
- v medijskih sporočilih in v vsakdanjem življenju spoznajo stereotipe in predsodke ter razvijajo kritičen odnos do njih – opisano situacijo razumejo kot primer stereotipa na podlagi spola (**naloga 3.a**);
- spoznajo temeljne razloge, zaradi katerih si velik del človeštva prizadeva za uveljavljanje človekovih pravic – znajo poimenovati narod ali etnično skupino, nad katero je bil v preteklosti zagrešen in dokazan genocid (**naloga 8.a**);
- razvijajo občutljivost za kršitve človekovih pravic in motivacijo za njihovo varovanje – znajo navesti ukrep države za zaščito ogrožene družbene skupine, ki je tarča sovražnega govora (**naloga 8.b**);
- razvijajo sposobnost za etični premislek in razumejo vrednostno usmeritev, na kateri temeljijo človekove pravice – utemeljijo, zakaj je večina demokratičnih držav odpravila smrtno kazen (**naloga 8.c**);
- spoznajo, da so v Sloveniji verske skupnosti ločene od države – znajo razložiti člen *Ustave Republike Slovenije*, ki določa, da so država in verske skupnosti ločene (**naloga 9.b**);
- spoznajo razliko med religioznimi in nereligioznimi oblikami osmišljanja sveta – znajo razlikovati med religioznim in nereligioznim pogledom na to, kaj se zgodi s človekom po smrti (**naloga 9.c**);
- spoznajo razliko med neposredno in posredno demokracijo – med danimi možnostmi prepoznajo odločanje na referendumu kot primer neposrednega izvrševanja oblasti ljudstva (**naloga 11.c**);
- spoznavajo, kako pomembno je za državljansko skupnost, da so njeni člani aktivni – znajo navesti način, kako humanitarne organizacije nagovarjajo ljudi k pomoči (**naloga 12.b**);
- razumejo, kako pomembno vlogo imajo mediji v sodobnih družbah – razumejo, kako mediji vplivajo na mnenje ljudi (**naloga 13.a**) in poznajo način, kako bi preverili verodostojnost informacij, pridobljenih na spletu (**naloga 13.b**);
- na primerih spoznajo vpliv članstva Slovenije v EU na vsakdanje življenje – razumejo prost pretok oseb kot temeljno svoboščino in vedo, da slovenskim državljanom to svoboščino omogoča Evropska unija (**naloga 17.a**);
- spoznavajo aktivnosti in gibanja za rešitev vprašanj (npr. pomoč ljudem, prizadetim v vojnah ali nesrečah, tehnološke rešitve, organizacije, kot je Greenpeace itd.) – načrtujejo način, s katerim lokalne skupnosti spodbujajo rabo obnovljivih virov (**naloga 19.b**).

Reševanje nalog rdečega območja od učencev v veliki meri zahteva uporabo vzročno-posledičnih povezav in zahtevnejših miselnih procesov. Učenci pri nalogah izkazujejo razumevanje, uporabo in sintezo pojmov ter procesov v različnih družbenopolitičnih situacijah.

Zgled: 13.a

Naloge: 5.a, 6.1, 7.a, 11.b, 14.b, 15.b, 15.c, 20.a, 20.b

Učenci (učni cilj – vsebina naloge):

- se seznanijo s členom ustave, ki Republiko Slovenijo opredeli kot socialno državo – navedejo primer uresničevanja načela socialne države (**naloga 5.a**);
- razumejo, da se skupnost državljanov z ustavo dogovori za osnovna načela, po katerih urejamo skupne zadeve – pojasnijo, zakaj je načelo vladavine prava temelj demokratične ureditve države (**naloga 6.1**);
- seznanjajo se z ustanovami, ki skrbijo za varovanje človekovih pravic – vedo, da je Organizacija združenih narodov najpomembnejša svetovna institucija, ki skrbi za uveljavljanje človekovih pravic (**naloga 7.a**);
- razlikujejo med koalicijo in opozicijo v državnem zboru – razumejo vlogo opozicije v Državnem zboru (**naloga 11.b**);
- spoznajo pomen podjetij za razvoj družbe – znajo s primerom ponazoriti družbeno odgovorno delovanje podjetja v lokalnem okolju (**naloga 14.b**);
- razvijajo stališča v zvezi z ekonomskimi pravicami – načrtujejo ukrep za odpravo spolne diskriminacije pri delu (**naloga 15.b**);
- se seznanijo z ekonomskimi pravicami državljanov in se zavedo njihovega pomena – navedejo ekonomsko pravico (**naloga 15.c**);
- na primerih spoznavajo globalizacijo – prepoznajo definicijo globalizacije (**naloga 20.a**);
- spoznavajo aktivnosti in gibanja za rešitev vprašanj (npr. pomoč ljudem, prizadetim v vojnah ali nesrečah, tehnološke rešitve, organizacije, kot je Greenpeace itd.) – na sliki prepoznajo logotip Amnesty International (**naloga 20.b**).

Naloge v modrem območju preverjajo celovitejše znanje o družbenopolitičnih procesih, ki ne izhajajo iz konkretnih življenjskih izkušenj učencev. Naloge, ki jih učenci večinoma podajajo v obliki kratkega zaprtega odgovora, preverjajo zmožnost presoje in abstrakcije družbenih pojavov na lokalni, državni, evropski in svetovni ravni.

Zgled: **6.a**

Naloge: 11.a, 15.a, 18.b, 18.c, 18.d

Učenci (učni cilj – vsebina naloge):

- spoznavajo politične pravice državljana – navedejo primer uveljavljanja pasivne volilne pravice na lokalnih volitvah (**naloga 11.a**);
- se seznanijo z ekonomskimi pravicami državljanov in se zavedo njihovega pomena – razumejo, da pravica do stavke poklicnih športnikov izhaja iz pogodbe/zaposlitve/zakonodaje/ustave (**naloga 15.a**);
- spoznajo odločanja v EU; njene glavne ustanove; na primerih se seznanijo z dejavnostjo slovenskih predstavnikov v organih EU – poimenujejo Evropski parlament kot del zakonodajne oblasti in edino neposredno voljeno institucijo Evropske unije (**naloga 18.b**), Evropsko komisijo kot izvršilno oblast Evropske unije (**naloga 18.c**) in Evropsko centralno banko kot institucijo, ki določa monetarno politiko evrskega območja (**naloga 18.d**).

V območju nad modrim so naloge, ki preverjajo razumevanje pristojnosti institucij Evropske unije ter političnih, ekonomskih in socialnih pravic. Te naloge so jezikovno in pojmovno kompleksnejše.

Zgled: **11.a**

Preglednica: Specifikacijska tabela za domovinsko in državljsko kulturo in etiko, 9. razred

Oznaka naloge	Točke	Vsebina	Cilj – učenci:	Standard znanja	Taksonomska stopnja	Območje	
1	1.a	1	Posameznik, skupnost, država	se seznanijo s pojmom etika oziroma etična načela in vrednote; spoznajo vlogo vrednot v ravnanju posameznika in skupin;	M	I	zeleno
	1.b	1	Posameznik, skupnost, država	se seznanijo s pojmom etika oziroma etična načela in vrednote; spoznajo vlogo vrednot v ravnanju posameznika in skupin;	S	II	zeleno
	1.c	1	Posameznik, skupnost, država	dobijo vpogled v zgradbo in delovanje skupnosti; spoznajo sile, ki delujejo v njej;	S	III	rumeno
2	2.a	1	Posameznik, skupnost, država	razlikujejo med osnovnimi vrstami pravil (dogovorjena pravila v oddelčni skupnosti, pravila, zapisana v pravilnikih šole, državni zakoni);	S	I	zeleno
	2.b	1	Posameznik, skupnost, država	razumejo, kakšno vlogo imajo pravila v skupnosti;	S	III	rdeče
	2.c	1	Posameznik, skupnost, država	razlikujejo med osnovnimi vrstami pravil (dogovorjena pravila v oddelčni skupnosti, pravila, zapisana v pravilnikih šole, državni zakoni);	S	II	rumeno
3	3.a	1	Posameznik, skupnost, država	v medijskih sporočilih in v vsakdanjem življenju spoznajo stereotipe in predsodke ter razvijajo kritičen odnos do njih;	S	II	rdeče
	3.b	1	Posameznik, skupnost, država	v medijskih sporočilih in v vsakdanjem življenju spoznajo stereotipe in predsodke ter razvijajo kritičen odnos do njih;	S	II	zeleno
	3.c	1	Posameznik, skupnost, država	spoznavajo pomen strpnosti in medsebojnega spoštovanja za kulturo sobivanja;	M	III	zeleno
4	4.a	1	Posameznik, skupnost, država	pridobijo osnovna spoznanja o nastanku Republike Slovenije;	M	I	zeleno
	4.b	1	Posameznik, skupnost, država	razumejo pomen simbolov in praznikov države Slovenije;	M	II	zeleno
5	5.a	1	Demokracija	se seznanijo s členom ustave, ki Republiko Slovenijo opredeli kot socialno državo;	M	II	modro
	5.b	1	Demokracija	razvijajo stališča in vrednostno usmeritev v zvezi s socialnimi pravicami;	M	III	zeleno
6	6	1	Demokracija	razumejo, da se skupnost državljanov z ustavo dogovori za osnovna načela, po katerih urejamo skupne zadeve;	M	III	modro
7	7.a	1	Človekove pravice	seznanjajo se z ustanovami, ki skrbijo za varovanje človekovih pravic;	M	I	modro
	7.b	1	Človekove pravice	razvijajo sposobnost za etični premislek in razumejo vrednostno usmeritev, na kateri temeljijo človekove pravice;	M	II	zeleno
	7.c	1	Človekove pravice	razvijajo sposobnost za etični premislek in razumejo vrednostno usmeritev, na kateri temeljijo človekove pravice;	M	III	rumeno

8	8.a	1	Človekove pravice	spoznajo temeljne razloge, zaradi katerih si velik del človeštva prizadeva za uveljavljanje človekovih pravic;	M	I	rdeče
	8.b	1	Človekove pravice	razvijajo občutljivost za kršitve človekovih pravic in motivacijo za njihovo varovanje;	M	II	rdeče
	8.c	1	Človekove pravice	razvijajo sposobnost za etični premislek in razumejo vrednostno usmeritev, na kateri temeljijo človekove pravice;	M	III	rdeče
9	9.a	1	Verstva in verovanjski sistemi	usvojijo temeljne pojme in spoznajo pojmovne razlike (verstvo, verska skupnost, verovanje, Cerkev);	M	I	zeleno
	9.b	1	Verstva in verovanjski sistemi	spoznajo, da so v Sloveniji verske skupnosti ločene od države;	M	II	rdeče
	9.c	1	Verstva in verovanjski sistemi	spoznajo razliko med religioznimi in nereligioznimi oblikami osmišljanja sveta;	S	III	rdeče
10	10	1	Demokracija	prepoznavajo naloge, ki jih opravljajo posamezne veje oblasti, in razmerja med njimi;	S	I	zeleno
		1	Demokracija	prepoznavajo naloge, ki jih opravljajo posamezne veje oblasti, in razmerja med njimi;	S	I	zeleno
11	11.a	1	Demokracija	spoznavajo politične pravice državljana;	S	II	nad modrim
	11.b	1	Demokracija	razlikujejo med koalicijo in opozicijo v državnem zboru;	S	II	modro
	11.c	1	Demokracija	spoznajo razliko med neposredno in posredno demokracijo;	S	II	rdeče
12	12.a	1	Demokracija	spoznavajo, kako pomembno je za državljansko skupnost, da so njeni člani aktivni;	S	I	rumeno
	12.b	1	Demokracija	spoznavajo, kako pomembno je za državljansko skupnost, da so njeni člani aktivni;	S	III	rdeče
13	13.a	1	Demokracija	razumejo, kako pomembno vlogo imajo mediji v sodobnih družbah;	S	II	rdeče
	13.b	1	Demokracija	razumejo, kako pomembno vlogo imajo mediji v sodobnih družbah;	S	II	rdeče
	13.c	1	Demokracija	razumejo, kako pomembno vlogo imajo mediji v sodobnih družbah;	M	III	zeleno
14	14.a	1	Delo, finance, gospodarstvo	spoznajo pomen podjetij za razvoj družbe;	M	I	zeleno
	14.b	1	Delo, finance, gospodarstvo	spoznajo pomen podjetij za razvoj družbe;	M	III	modro
15	15.a	1	Delo, finance, gospodarstvo	se seznanijo z ekonomskimi pravicami državljanov in se zavedo njihovega pomena;	M	III	nad modrim
	15.b	1	Delo, finance, gospodarstvo	razvijajo stališča v zvezi z ekonomskimi pravicami;	M	II	modro
	15.c	1	Delo, finance, gospodarstvo	se seznanijo z ekonomskimi pravicami državljanov in se zavedo njihovega pomena;	M	I	modro
16	16	1	Evropska unija	na primerih spoznajo vpliv članstva Slovenije v EU na vsakdanje življenje;	M	III	rumeno

17	17.a	1	Evropska unija	na primerih spoznajo vpliv članstva Slovenije v EU na vsakdanje življenje;	M	II	rdeče
	17.b	1	Evropska unija	na primerih spoznajo vpliv članstva Slovenije v EU na vsakdanje življenje;	M	I	zeleno
	17.c	1	Evropska unija	spoznajo osnovna etična, politična, kulturna in ekonomska načela in ideje, na katerih temelji EU;	M	III	zeleno
18	18.a	1	Evropska unija	spoznajo odločanja v EU; njene glavne ustanove; na primerih se seznanijo z dejavnostjo slovenskih predstavnikov v organih EU;	M	I	rumeno
	18.b	1	Evropska unija	spoznajo odločanja v EU; njene glavne ustanove; na primerih se seznanijo z dejavnostjo slovenskih predstavnikov v organih EU;	M	II	nad modrim
	18.c	1	Evropska unija	spoznajo odločanja v EU; njene glavne ustanove; na primerih se seznanijo z dejavnostjo slovenskih predstavnikov v organih EU;	M	II	nad modrim
	18.d	1	Evropska unija	spoznajo odločanja v EU; njene glavne ustanove; na primerih se seznanijo z dejavnostjo slovenskih predstavnikov v organih EU;	M	II	nad modrim
19	19.a	1	Izzivi sodobnega sveta	spoznavajo aktivnosti in gibanja za rešitev vprašanj (npr. pomoč ljudem, prizadetim v vojnah ali nesrečah, tehnološke rešitve, organizacije, kot je Greenpeace itd.);	M	II	rumeno
	19.b	1	Izzivi sodobnega sveta	spoznavajo aktivnosti in gibanja za rešitev vprašanj (npr. pomoč ljudem, prizadetim v vojnah ali nesrečah, tehnološke rešitve, organizacije, kot je Greenpeace itd.);	M	III	rdeče
20	20.a	1	Izzivi sodobnega sveta	na primerih spoznavajo globalizacijo;	M	I	modro
	20.b	1	Izzivi sodobnega sveta	spoznavajo aktivnosti in gibanja za rešitev vprašanj (npr. pomoč ljudem, prizadetim v vojnah ali nesrečah, tehnološke rešitve, organizacije, kot je Greenpeace itd.);	M	I	modro

LEGENDA:

Naloge: oznaka vsakega vprašanja/dela naloge/naloge; povzeto po preizkusu znanja, *Navodilih za vrednotenje* in programu za e-vrednotenje;

Točke: maksimalno število točk vprašanja/dela naloge/naloge;

Vsebine/Cilj – učenci: vsebina/cilj, ki ga preverja vprašanje/del naloge/naloga; povzeto po *Učnem načrtu*;

Standard znanja: standard znanja, ki ga preverja vprašanje/del naloge/naloga; M – minimalni, S – standard; povzeto po *Učnem načrtu*;

Taksonomske stopnje (po Bloomu): taksonomska stopnja vprašanja/dela naloge/naloge; I – znanje in prepoznavanje, II – razumevanje in uporaba, III – analiza in sinteza ter vrednotenje;

Območje: območje, v katerega se je uvrstilo vprašanje/del naloge/naloga; povzeto po *Opisih dosežkov učencev 9. razreda pri NPZ-ju iz domovinske in državljanske kulture in etike*.

1. Preberi besedilo in odgovori na vprašanja.

V začetku šolskega leta se je razredu pridružil nov učenec, ki je v Slovenijo prišel po begunski poti s starši iz Afganistana. Sošolci so se z njim spoprijateljili in mu pomagali pri učenju slovenščine.

1. a) Kako imenujemo ravnanje sošolcev, ki so pomagali novemu učencu? Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

- A etnično
- B etično
- C ekološko
- D etnološko

(1 točka)

1. b) Sošolci so s svojim odnosom do novega učenca izkazovali različne vrednote. Navedi eno izmed njih.

(1 točka)

1. c) Pojasni, kako lahko vključevanje novega učenca v šolsko okolje pripomore k vključevanju njegove družine v lokalno okolje.

(1 točka)

2. a) Vsaka skupnost za svoje delovanje potrebuje pravila. Navedi eno pravilo, zapisano v šolskem redu tvoje šole.

(1 točka)

2. b) Utemelji, zakaj je pomembno, da učenci sooblikujejo šolska pravila.

(1 točka)

2. c) Pojasni, kakšna je razlika med zapisanimi šolskimi pravili in dogovorom med prijatelji.

(1 točka)

3. Preberi besedilo in odgovori na vprašanja.

»Ko sem prišla v šolo z novo frizuro, je veliko otrok govorilo, da sem videti kot fant. Eni so celo rekli, da imamo novega sošolca.«

(Prirejeno po: <https://bit.ly/2Vt7qQf>. Pridobljeno: 6. 12. 2022.)

3. a) Zapiši stereotip, ki ga prepoznaš v besedilu.

(1 točka)

3. b) Navedi eno negativno čustvo, ki bi ga lahko občutilo dekle ob stereotipnem ravnanju sošolcev.

(1 točka)

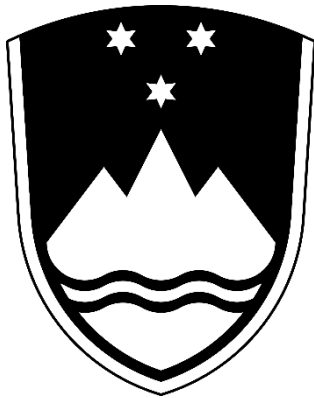
3. c) S primerom pojasni, kako bi ti pokazal solidarnost z dekletom z novo frizuro.

(1 točka)

4. a) Kaj je 25. junija 1991 sprejela skupščina Republike Slovenije? Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.
- A Zakon o celovitosti in nedeljivosti ozemlja Republike Slovenije.
 - B Deklaracijo o obrambi samostojne in neodvisne Republike Slovenije.
 - C Temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije.
 - D Zakon o delovanju oblasti in obrambnih sil v Republiki Sloveniji.

(1 točka)

4. b) Oglej si sliko 1 in odgovori na vprašanje.

Slika 1: Grb Republike Slovenije

Kaj na grbu predstavlja lik gore?

(1 točka)

5. a) V Ustavi Republike Slovenije je zapisano, da je Slovenija socialna država. Navedi primer, kako država uresničuje to načelo.

(1 točka)

5. b) Načrtuj aktivnost, s katero bi v okviru Rdečega križa pomagal brezdomcem.

(1 točka)

6. Pojasni, zakaj je nujno, da v demokratičnih ureditvah velja načelo vladavine prava.

(1 točka)

7. Preberi besedilo in odgovori na vprašanja.

Malala Jusafzaj je borka za človekove pravice iz Pakistana. Znana je postala s pisanjem bloga o svojem življenju pod talibansko vladavino in pomanjkanju izobraževanja za deklice. Leta 2013 je imela govor na sedežu Združenih narodov, v katerem je povedala, da je nikoli ne bodo mogli utišati. »En otrok, en učitelj, en svinčnik in ena knjiga lahko spremenijo svet,« je njena misel, ki je obkrožila svet in postala vir navdiha. Istega leta ji je Evropski parlament podelil nagrado Saharova, ki velja za najuglednejšo nagrado na področju človekovih pravic v Evropi.

(Prirejeno po: <https://www.rtvsllo.si/evropska-unija/malala-jusafzaj-57-milijonov-.../323037>. Pridobljeno: 7. 12. 2019.)

7. a) Zapiši ime najpomembnejše svetovne institucije, ki skrbi za uveljavljanje človekovih pravic.

(1 točka)

7. b) Za katero človekovo pravico si prizadeva Malala?

(1 točka)

7. c) Pojasni, kaj sporoča Evropski parlament s podelitvijo nagrade zagovornikom človekovih pravic.

(1 točka)

8. a) Navedi primer naroda ali etnične skupine, nad katerim/-o je bil v preteklosti na podlagi organizirane in sistematične sovražne državne politike zagrešen in dokazan genocid.

(1 točka)

8. b) Navedi en ukrep, s katerim lahko država zaščiti ogroženo družbeno skupino, ki je tarča sovražnega govora in nestrpnosti.

(1 točka)

8. c) Večina demokratičnih držav je odpravila smrtno kazen. Utemelji, zakaj je prav, da so države sprejele takšno odločitev.

(1 točka)

9. a) Obkroži črko pred trditvijo, ki določa eno od značilnosti verske skupnosti.

A Verska skupnost je cerkev, ki običajno stoji v središču vasi ali mesta.

B Verska skupnost je skupina ljudi, ki želijo priti na oblast.

C Verska skupnost je skupina ljudi, ki se udeležujejo verskih obredov.

D Verska skupnost je cerkev, katere edini simbol je križ.

(1 točka)

9. b) Pojasni, kako se v Republiki Sloveniji uresničuje 7. člen Ustave, ki določa, da so država in verske skupnosti ločene.

(1 točka)

9. c) Primerjaj religiozen in nereligiozen pogled na to, kaj se zgodi s človekom po smrti.

(1 točka)

10. Obkroži DRŽI, če je trditev pravilna, ali NE DRŽI, če trditev ni pravilna.

Predsednik Republike Slovenije v vsakem mandatu Državnega zbora izbere deset poslancev po lastni izbiri.	DRŽI	NE DRŽI
---	------	---------

Predsednik Republike Slovenije razglasi zakone potem, ko jih sprejme Državni zbor.	DRŽI	NE DRŽI
---	------	---------

(2 točki)

11. a) Kako bi lahko polnoletna državljanka na lokalnih volitvah uveljavila svojo pasivno volilno pravico?

(1 točka)

11. b) Razloži eno od vlog, ki jo ima opozicija v Državnem zboru Republike Slovenije.

(1 točka)

11. c) Katera je neposredna oblika izvrševanja oblasti ljudstva? Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

- A odločanje na referendumu
- B razglasitev sodbe sodišča
- C glasovanje v Državnem zboru
- D sodelovanje na vojaških vajah

(1 točka)

12. Oglej si sliko 2 in odgovori na vprašanja.

Slika 2

12. a) Kako imenujemo posebne enote Republike Slovenije, ki se aktivirajo ob večjih naravnih nesrečah? Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

- A Karitas.
- B Civilna zaščita.
- C Greenpeace.
- D Civilna družba.

(1 točka)

12. b) Kako humanitarne organizacije spodbujajo ljudi, da pomagajo ob naravnih nesrečah?

(1 točka)

13. a) Pojasni, kako lahko mediji vplivajo na mnenje ljudi glede negativnih posledic podnebnih sprememb.

(1 točka)

13. b) Pojasni, kako bi lahko preveril verodostojnost informacije o podnebnih spremembah, ki si jo pridobil na svetovnem spletu.

(1 točka)

13. c) S primerom razloži, kako bi ti kot ravnatelj šole pripomogel k večji obveščenosti učencev o spletnem nasilju.

(1 točka)

14. a) Katera vrsta lastnine je Narodna in univerzitetna knjižnica (NUK)? Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

A zasebna lastnina

B javna lastnina

(1 točka)

14. b) S primerom ponazori, kako lahko zasebno podjetje v lokalni skupnosti deluje družbeno odgovorno.

(1 točka)

15. Preberi besedilo in odgovori na vprašanja.

Ženska nogometna reprezentanca ZDA je že v letu 2016 napovedala stavko proti ameriški nogometni zvezi USSF, nato pa leta 2019 vložila tožbo zaradi spolne diskriminacije. 28 nogometašic ima namreč precej slabše razmere za trening, potovanja, trenersko ekipo, igro in zdravniško oskrbo, prav tako pa prejmejo tudi manjše plačilo, in to kljub boljšim rezultatom kot njihovi moški kolegi.

(Prirejeno po: <https://www.dnevnik.si/1042889768>. Pridobljeno: 17. 11. 2019.)

15. a) Pojasni, zakaj imajo v okviru ekonomskih in socialnih pravic tudi poklicni športniki pravico do stavke.

(1 točka)

15. b) Predlagaj ukrep, s katerim bi športni klub pripomogel k odpravi spolne diskriminacije pri delu.

(1 točka)

15. c) Poleg pravice do stavke navedi še eno ekonomsko pravico.

(1 točka)

16. Evropska unija omogoča projekte izmenjave in sodelovanja učencev iz različnih evropskih držav s programom Erasmus+. Pojasni, kako ti projekti pripomorejo h krepitvi evropske identitete med učenci.

(1 točka)

17. a) Na črto napiši črko institucije, ki slovenskim državljanom omogoča navedeno svoboščino.

SVOBOŠČINA:

___ prost pretok oseb

INSTITUCIJE:

A NATO

B EU

C OZN

D OECD

(1 točka)

17. b) S katerim veljavnim dokumentom lahko slovenski državljani potujejo v države članice schengenskega območja? Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

A vizumom

B vozniskim dovoljenjem

C osebno izkaznico

D zdravstveno izkaznico

(1 točka)

17. c) Katera članica Evropske unije je nazadnje vstopila v evrsko območje? Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

A Francija

B Hrvaška

C Slovenija

D Nemčija

(1 točka)

18. a) V katerem evropskem mestu je največ institucij Evropske unije? Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

- A Berlin
- B Pariz
- C Strasbourg
- D Bruselj

(1 točka)

18. b) Poimenuj institucijo, ki je del zakonodajne oblasti in je edina neposredno voljena institucija Evropske unije.

(1 točka)

18. c) Poimenuj institucijo Evropske unije, ki predstavlja izvršilno oblast, upravlja proračun Evropske unije in uresničuje skupno evropsko zakonodajo.

(1 točka)

18. d) Poimenuj institucijo Evropske unije, ki skupaj z nacionalnimi centralnimi bankami sestavlja skupni sistem centralnih bank in določa monetarno politiko evrskega območja.

(1 točka)

19. a) Preberi besedilo in odgovori na vprašanje.

Nevladna organizacija WeForest skrbi za pogozdovanje na območjih Afrike, Azije in Latinske Amerike. Želi doseči vrnitev divjih živali in pomagati lokalni skupnosti, da prevzame skrb nad gozdom.

(Prirejeno po: <https://www.weforest.org/>. Pridobljeno: 6. 12. 2022.)

Kateri globalni problem rešuje s svojim delovanjem organizacija WeForest?

(1 točka)

19. b) Kako bi lahko lokalne skupnosti spodbujale rabo obnovljivih virov energije v svojem okolju?

(1 točka)

20. a) Kako imenujemo proces gospodarskega, političnega in kulturnega povezovanja, sodelovanja in medsebojne odvisnosti sveta?

(1 točka)

20. b) Oglej si sliko 3 in odgovori na vprašanje.

Slika 3

Kateri nevladni organizaciji pripada logotip na sliki? Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

- A Amnesty International
- B Humanitas
- C Greenpeace
- D Rdeči križ

(1 točka)

(Vir slike: https://pbs.twimg.com/profile_images/1103357372410617856/0V1h5QGq_400x400.png. Pridobljeno: 15. 9. 2020.)